

Názov projektu:

Živá rieka v meste - živý plot pozdĺž Bystrice

Autor/ka: Ivana Sabbatini

Stručný popis:

Mesto Banská Bystrica sa vybuďovalo a ožilo aj vďaka riečke Bystrica. Cieľom projektu Živá rieka v meste je oživenie rieky Bystrica a prinesenie pokoja a potravy pre zvieratá na jej breh. Vysadenie bobuľovitého živého plotu pozdĺž rieky popri Severnej (cca 300 metrov na mestských pozemkoch) vytvorí dôležitý biokoridor pre vtáky ale aj pre opeľovače. Okrem toho vytvorí dôležitú vizuálnu a prachovú bariéru od hlavnej cesty na ulici Medený Hámor. Práve vytvorenie intímnejšieho prostredia je kľúčové pre využívanie brehu. Víziou projektu je rieka, ktorá je živá vďaka pestrosti zvieracích ale aj ľudských návštevníkov, ktorí na jej brehoch radi trávia čas.

Popis projektu:

Rieka Bystrica pozdĺž Severnej ulice momentálne slúži najmä ako hranica sídliska a „priemyselnej zóny“ Medeného hámra a hlavnej cesty. Napriek potenciálu, ktorý by mohla rieka pre obyvateľov mať, je práve neatraktívna „druhá“ strana dôvodom, prečo ani sídliskový breh nie je v obľube obyvateľov. Práve vizuálna bariéra a zatraktívnenie a stíšenie „priemyselnej strany“ by vytvorilo z rieky Bystrica zónu, ktorá ponúka možnosť oddychu počas roka.

Zároveň sa v súčasnosti pristupuje k vytváraniu spojnicových biokoridorov, ktoré sú dôležité pre pohyb opeľovačov či vtáctva v meste. Vďaka blízkej hore hneď za diaľnicou by práve vybudovanie živého plotu hneď pri rieke vytvorilo biokoridor, ktorý by bol dôležitý pri pohybe vtáctva a hmyzu do ďalších častí mesta.

Vytvorenie živého plotu nielen pre zatraktívnenie Bystričky bolo jedným z odporúčaní od odborníkov, ktorí sa spolupodieľali na odborných konzultáciách zelených a modrých riešení v projekte Zelené sídliská. Práve oslovení odborníci boli veľmi nápomocní pri konzultovaní výberu vhodného druhového zloženia.

Z ich odporúčania by bolo vhodné urobiť plot pozdĺž celej Severnej. Z participatívneho projektu sa však budú vysádzať rastliny iba na mestských pozemkoch a preto je snahou komunity zohnať externé financie aj na zbytné časti, ktoré patria štátu Slovenskej republiky.

Možnosť výsadby je predbežne odkonzultovaná s vodohospodárskym podnikom a druhové zloženie je po prvotnom odporúčaní od odborníkov skonzultované s pánom Valentom zo ZAaRESu.

Jedným z najdôležitejších aspektov tohto projektu je jeho komunitný presah a prevzatie zodpovednosti komunitou za vysadené kríky a stromy. Na Severnej si obyvatelia za posledné 2 roky svojpomocne vysadili viac ako 50 stromčekov, pričom každý jeden mal svojho „adoptéra“ a teda človeka, ktorý ho nielen polieval, ale naozaj sa staral o jeho blahobyť. Práve tento prístup sa ukázal ako veľmi dôležitý, pokiaľ ide mestu o efektívnu výsadbu, ktorá má naozaj veľký potenciál na naozajstné prežitie drevín viac ako 2 roky. Zároveň takýto prístup vytvára veľmi dôležité puto a osvetu medzi obyvateľmi a

prírodou, čo je v časoch klimatických zmien jednou z hlavných priorít pre ľudstvo. Starostlivosť a polievanie pri takomto veľkom projekte je tiež výzvou a práve preto ponúkame ako komunita pomocnú ruku aj v tomto smere.

Už zisťovanie záujmu o pomoc s výsadbou takéhoto živého plotu sa stretlo s vynikajúcou odozvou nielen obyvateľov Severnej, ale svoju pomoc prisľúbili bystrický odborníci na zeleň a klímu, eko organizácie, či prírodovedná fakulta so svojimi študentami.

Projekt živej rieky nie je iba o vysadení kríkov pozdĺž potoka. Ide o projekt prinavrátenia života na jeho brehy a pritiahnutie života k vode. Veríme, že práve projekt Živá rieka v meste môže byť príkladom revitalizácie aj ďalších brehových území Bystrických riek a práve preto prebehne už koncom tohto leta monitorovanie živočíchov v potoku Bystrica v spolupráci s enviro organizáciou Malá líška. Práve dôkladné zaznamenanie zmien na brehoch Bystrice môže byť dôkazom, že život na brehoch Bystrických potokov a riek je nie len nutný, ale aj veľmi prínosný pre pohodu a pokoj Bystričaniek a Bystričanov.

Druhovú zložku odporúčenú odborníkmi a skonzultovanú pánom Valentom zo ZAaRES-u, ktorý upresnil hustotu výsadby a cenovú reláciu drevín od svojho dodávateľa.

- vtáčí zob - výška 80 - 100 cm, v spone 5ks/bm (5-7€ bez DPH)
- hlohýňa - rôzne variety V 30-50 cm v spone 1ks/bm (2-3€ bez DPH)
- kôstkovice - tie majú napr. rakytníky "Orange Energy" V 60-80 cm v spone 1ks/1,7 bm (12€ bez DPH)
- baza čierna "Black lase" V 60-80 cm v spone 1ks/bm (40€ bez DPH)
- driene rôzne variety V 60-80 cm v spone 1ks/bm do (25€ bez DPH)
- kalina obyčajná rôzne variety V 60-80 cm v spone 1ks/3 bm (25 € bez DPH)
- hruška - Pyrus calleryana "Chantycleer" km 10-12 spon 1ks na 10 m (90€ bez DPH)
- jablň - Malus hybrida "Royalty pendula" km 10-12 spon 1ks na 10 m (120 € bez DPH)

Časový harmonogram aktivít:

Koniec marca - polovica mája 2023: výsadba

(ZAaRES spraví odborné vyhodnotenie podľa aktuálnych klimatických podmienok)

Priebežné polievanie jar - jeseň 2023, jar - jeseň 2024

Miesto realizácie projektu:

LV6012, parcela C 2058 - Mesto Banská Bystrica LV6012

parcela C 5630/2 - Mesto Banská Bystrica LV6012,

parcela E 1-2091/1 - Mesto Banská Bystrica LV6064,

parcela E 1-2090/1 - Mesto Banská Bystrica LV3389,

parcela E 1-2110/2 - Mesto Banská Bystrica

LV6012, parcela E 1-12643/1 - Mesto Banská Bystrica

LV6012, parcela E 1-2636/1 - Mesto Banská Bystrica

LV6012, parcela E 1-2114/1 - Mesto Banská Bystrica

Rozpočet projektu:

Kvantifikácia položiek	
Druh položky:	Suma v €:
1. Rakytník "Orange Energy" výška 60-80 cm , 100 ks á 12€ (bez DPH)	1440
2. Hlohyňa - rôzne variety výška 30-50 cm, 170 ks á 3€ (bez DPH)	612
3. Kalina obyčajná rôzne variety výška 60-80 cm, 7 ks á 25€ (bez DPH)	210
4. Baza čierna "Black lase" výška 60-80 cm, 30 ks á 40€ (bez DPH)	1440
5. Driene rôzne variety výška 60-80 cm, 30 ks á 25€ (bez DPH)	900
6. Hruška - Pyrus calleryana "Chantycleer" km 10-12, 10ks á 90€ (bez DPH)	1080
7. Jablň - Malus hybrida "Royalty pendula" km 10-12, 10 ks á 120 € (bez DPH)	1440
8. Pomocný materiál na výsadbu 350 kríkov (hnojivo)	1000
9. Pomocný materiál na výsadbu stromov 10/strom (koly, popruhy, klince))	200
7. Povolenia	300
Celkový rozpočet projektu v €:	8622

Dobrovoľnícka činnosť navrhovateľa:

Výsadba živého plotu - pomoc ZAaRES-u so samotným sadením , rozdistribúovanie náradia, pomoc s vyložením stromčekov, zasadenie rastlín do ZAaRES-om vykovaných dier, osadenie podporných stĺpov, zaliatie = cca 50 ľudí, 5 hod./osoba

Starostlivosť o živý plot

POLIEVANIE: podľa potreby prvé 2 roky v súčinnosti s pomocou od ZAaRES-u = cca 4 človekohodiny do týždňa, predpokladané zapojenie za prvé 2 roky je okolo 25 polievačov

STRIHANIE a iné ošetrovanie - podľa potreby ale v súčinnosti so ZAaRES-om

Informácia o prínose:

Žijeme v časoch klimatických zmien, kde si extrémny počasie a najmä vysoké horúčavy vyberajú svoju daň nielen na živočíchoch, ktorých počet sa rapídne znižuje ale aj na ľuďoch, ktorí sa nemajú kde schladiť a radšej zostanú doma.

Práve možnosť schladenia sa pri vode je v urbánnom prostredí vyspelých miest úplnou alfa omegou plánovania verejných priestorov. Bystrica je síce vodný tok v rámci sídliska Severná, ktorý by aj mohol ponúkať schladenie sa či oddych v tieni stromov na jeho brehoch, no tento potenciál ním zatiaľ odteká rovnako ako jeho voda.

Jednoduchým riešením výsadby živého plotu sa vyrieši vizuálny smog z áut a industriálnej zóny, prašnosť od cesty a vďaka bobuľovým kríkom sa zvýši atraktivnosť druhého brehu pre živočíchy. Práve vytvorenie "divokosti" ale aj intimity je relatívne ľahkým a efektívnym riešením ako prilákať ľudí na

brehy Bystrice. Zároveň je akákoľvek hustá výsadba skvelým proklimatickým riešením na zadržanie vody v krajine a jej postupné vyparovanie cez listy a tým schladzovanie okolia.

Projekt *Živá rieka v meste* nie je iba volaním obyvateľov sídliska Severná po oddychovej zóne. Je to vytvorenie a navrhnutie fungujúceho konceptu pre mesto, ktoré sa ním môže inšpirovať aj pri oživovaní ďalších bystrických riek či potokov pre živočíchov a ľudí.

Udržateľnosť projektu:

Práve skúsenosti komunity zo Severnej ul. so sadením a starostlivosťou o stromčeky je skvelým predpokladom nielen pre zorganizovanie veľkého počtu obyvateľov pre pomoc s výsadbou, ale zároveň pravidelného polievania minimálne v období prvých dvoch rokov, ktoré sú kritické pre prežitie dreviny (kvôli nedostatočne rozrastenému koreňovému systému). Po prvých dvoch rokoch sú rastliny viac-menej samostatné a ich poliatie je nevyhnutné iba v extrémnych suchách.

Strihanie stromčekov nebude od strany k Bystrici potrebné vôbec, nakoľko je žiaduce, aby kríky rástli bujne a do priestoru. Vo väčšine územia bude živý plot nasadený v takej vzdialenosti od cesty, že ani neudržiavaný plot nebude zasahovať do vozovky alebo prekryvať cestné značenie. Na niekoľkých desiatkach metrov zúženej plochy je potrebná starostlivosť a prerezanie aj momentálne kvôli stromom a teda nevznikne veľké množstvo extra roboty a opíľovania.

Pokiaľ by bola potrebná údržba brehu, tak sú pre tieto dôvody navrhnuté prístupové prechody, cez ktoré sa dostanú vodohospodári ku korytu rieky.

PRÍLOHY:

Vyznačenie miesta na výsadbu na mestských pozemkoch

Bobuľové rastliny, ktoré sú navrhnuté do živého plotu

Skúsenosti komunity zo Severnej so sadením, staraním sa o stromčeky a staraním sa o breh Bystričky

Cenová ponuka:

Zháňanie rastlín aj materiálu na sadenie zabezpečí ZAaRES. Po výzve o cenovú ponuku nám bol zaslaný nasledovný email:

Dobrý deň!

Po pravom brehu v smere toku Bystrica, sú v majetku mesta BB úseky dlhé 5 m, 200 m 56 m, 60 m, ktoré sú presekávané pozemkami v správe SVP. Všade na týchto plochách je možné vysádzať dreviny ako:

- *vtáčí zob - Výška 80 - 100 cm, v spone 5ks/bm (5-7€ bez DPH)*
- *hlohýňa - rôzne variety V 30-50 cm v spone 1ks/bm (2-3€ bez DPH)*
- *kôstkovice - tie majú napr. rakytníky "Orange Energy" V 60-80 cm v spone 1ks/1,7 bm (12€ bez DPH)*
- *baza čierna "Black lase" V 60-80 cm v spone 1ks/bm (40€ bez DPH)*
- *driene rôzne variety V 60-80 cm v spone 1ks/bm do (25€ bez DPH)*
- *kalina obyčajná rôzne variety V 60-80 cm v spone 1ks/3 bm (25 € bez DPH)*

Stromy:

- *Hruška - Pyrus calleryana "Chantycleer" km 10-12 spon 1ks na 10 m (90€ bez DPH)*
- *Jabloň - Malus hybrida "Royalty pendula" km 10-12 spon 1ks na 10 m (120 € bez DPH)*
- *ovíjavý zemolez - potrebuje konštrukciu (vhodné umiestnenie k zastávke - môže sa ťahať po konštrukcii keď osadia zastávku)*
- *Brečtan - potrebuje konštrukciu (vhodné umiestnenie k zastávke - môže sa ťahať po konštrukcii keď osadia zastávku) - Z mojich informácií SAD podniky nechcú mať okolo a na zastávkach nijakú zeleň, vždy nás žiadajú o jej odstraňovanie...*

S pozdravom,

